

Sosiaaliala ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologiakehitys

Tenhunen E, Hämäläinen P, Kärki J
& Väinälä A

Nykytilan taustalla oleva tietoyhteiskuntakehitys alkoi Suomessa 1990-luvun puolivälissä

Kehittämistavoitteita sosiaalialan kannalta

- sosiaaliturvan saatavuuden, laadun ja tehokkuuden parantaminen uuden tietotekniikan avulla
- itsenäisen suoriutumisen ja avopalvelujen tukeminen teknologialla
- erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistyön lisääntyminen

Vuonna 1996 valmistuneen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategian toimeenpano

- Makropilotti-hanke 1999-2001
- Saumattoman palveluketjun kokeilulaki (811/2000)
- Kansalliset terveys- ja sosiaalialan hankkeet
- Kansallinen sosiaalialan hanke (2005): tavoitteena sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien kansallinen määrittely, jossa sovitaan mm. sosiaalihuollon tietojärjestelmissä käytettävistä ydintiedoista ja asiakasasiakirjoista ja hyödynnetään terveydenhuollossa tehtyä kehittämistyötä

Kartoituksen tarkoitus, menetelmät, aineisto ja kysymysten asettelu

- Tarkoitus: selvittää sosiaalihuollon osallisuutta ja roolia tähänastisessa STM:n kansallisesti ohjaamassa tietoteknologian käytön kehittämisessä
- Menetelmät: julkaistun aineiston kirjallisuuskatsaus ja asiakirja-aineistojen sisältöanalyysit
- Aineisto: aiheesta julkaistuja dokumentteja, ja Stakesissa vuonna 2005 tehdyn saumattoman palveluketjun kokeilulain toimeenpanoa koskevan kyselytutkimuksen aineistot, joita ei ole aiemmin julkaistu. Tämän kyselyn menetelmät ja lomake on julkaistu aiemmin (Stakes, Raportteja 6/2005). Kyselyyn osallistuivat kaikki sairaanhoitopiirit lukuun ottamatta Ahvenanmaata sekä 2 terveydenhuollon kuntayhtymää (N=22)

Kysymysten asettelu

1. Miten sosiaaliala on näkynyt Makropilotti-hankkeessa ja saumattoman palveluketjun kokeilulain toimeenpanossa?
2. Onko terveysthankkeen alueellisilla tietoteknologiahankkeilla ollut suunniteltua tai raportoitua yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa?
3. Voidaanko julkaisujen ja asiakirja-aineistojen avulla identifioida sellaisia sosiaalialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön erityiskysymyksiä, jotka vaativat erityishuomiota kun sosiaalialan tietoteknologian käyttöönoton edellytyksiä kehitetään?

Tulokset - Makropilotti-hanke

- Tavoite: terveydenhuollon lisäksi myös sosiaalipalvelut tuodaan yhtenäisen alueellisen tietohuollon piiriin
- Kokemukset: sosiaalitoimen rooli ja yhteistyö terveydenhuollon toimijoiden kanssa jäivät vaatimattomiksi
- Pirkanmaalla kokeilu oli tarkoitus kohdistaa terveydenhuollon palveluketjujen lisäksi mielenterveyspotilaiden sekä ikääntyneiden palveluketjuihin
- Raahen seudulla oli tavoitteena löytää tekninen ratkaisu myös sosiaalitoimen tietojen liittämiseksi osaksi seudun aluetietojärjestelmää

Tulokset - saumattoman palveluketjun kokeilulaki

- Valtaosa sairaanhoitopiireistä korosti yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa hakiessaan kokeilulain soveltamisoikeutta vuonna 2004
- Keskeisinä yhteistyön alueina mainittiin mm. vanhustenhuolto, kotihoito, päihdehuolto, mielenterveys, kuntoutus, palveluketjut, sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien integrointi sekä yhteisen aluetietojärjestelmän käyttöönotto

Tulokset - saumattoman palveluketjun kokeilulaki

Kunnallisen sosiaalitoimen organisaatioiden osallistuminen kokeiluun (N=22)

		Alueiden lukumäärä	%
	Kaikki	7	31,8
	Osa	5	22,7
	Ei lainkaan	7	31,8
	ei vastattu	3	13,6
Yhteensä		22	100,0

Yhtään sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterinpitäjien välistä asiakastiedon

sähköistä luovutusta ei kyselyssä ilmoitettu tapahtuneeksi

Tulokset - saumattoman palveluketjun kokeilulaki

- Asiakkaan suostumuskäytännön ongelmakohtana mainittiin erityisesti kotihoidon suostumuskäytännöt
- Pirkanmaalla ja Satakunnassa on mallinnettu sosiaalihuoltoon liittyviä palveluketjuja: ikääntyneiden (Mänttä) ja kehitysvammaisen (Rauma) palveluketjut
- Sosiaalihuollon ammattiryhmistä omaneuvojinä on toiminut ainakin sosiaalityöntekijä, kuntoutusohjaaja ja kotipalvelunohjaaja

Tulokset - kansallinen terveysthanke

- Alueellisten tietoteknologiahankkeiden hankekuvauksissa v. 2004 korostettiin sosiaalihuollon liittämistä mukaan alueelliseen tietohallintoyhteistyöhön, erityisalueena mainittiin vanhustenhuolto
- Terveyskeskusten seutuyhteistyön kartoituksessa v. 2005 tuli esiin pirstaleisuus ongelmana itse sosiaalipalveluissa ja tietojärjestelmissä. Useilla alueilla pyritään parantamaan toimijoiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Alueellinen, seudullinen, seutukunnallinen tai maakunnallinen palvelujen järjestäminen on monen alueen tavoitteena. Sähköinen tietojen vaihto toistaiseksi vähäistä.

Kartoituksen rajoitukset

- Selvityksessä saumattoman palveluketjun kokeilulaista ei eritelty tarkasti, millä tavoin sosiaalitoimi on kullakin alueella mukana
- Käytetty aineisto ei ole tehty sosiaalihuollon tarkoituksia varten, joten se ei tarjoa suoraa tietoa sosiaalialan tietoteknologian käytön laajuudesta ja kehittämisestä

Johtopäätökset ja pohdinta

- Tietoteknologian hyödyntämisstrategian periaatteista osa, kuten saumattomat palvelut ja alueellisten tietoverkkojen integroiminen kansalliseksi kokonaisuudeksi, on siirtynyt ajatuksena toimintapolitiikkaketjuissa vaiheesta toiseen. Osa periaatteista on puolestaan jäänyt varjoon, mm. sosiaalihuollon erityispiirteiden huomioiminen.

Johtopäätökset ja pohdinta

- Sosiaalia näkyi sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategian toimeenpanossa vaatimattomasti ja pääasiassa suunnitelmien tasolla
- Makropilotin laajentuessa uusiltakin alueilta löytyi suunnitelmia sosiaalihuollon liittämiseksi palveluketjujen ja niitä tukevien tietojärjestelmien piiriin
- Tahtotila näkyi hyvin selvänä myös alueiden hakiessa valtakunnalliseksi laajentuneen kokeilun piiriin

Johtopäätökset ja pohdinta

- Sosiaalitoimen tietoja ei ole ilmoitettu luovutetun sähköisesti muille rekisterinpitäjille
- Sosiaali- ja terveydenhuollon välinen saumattomuus on ollut vasta suunnittelun asteella
- Yhdeksi tärkeäksi yhteistyön haasteeksi on havaittu sektorikeskeiset toimivaltuudet

Johtopäätökset ja pohdinta

- On olemassa sosiaali- ja terveydenhuollon "rajapinta-alueita", joissa tietoteknologian mahdollistama uusi saumattomuus voi toteutua vain, mikäli tietorakenteita ja juridisia pelisääntöjä saadaan kehitettyä. Näitä alueita ovat ainakin lasten- ja nuorten palvelut, päihde- ja mielenterveystyö sekä kehitysvammatyö.
- Terveydenhuollon näkökulmista lähtenyt kehitys ei ole kyennyt ratkaisemaan, millaisia olisivat sosiaalihuollon toimintoja parhaiten tukevat alueelliset ja valtakunnalliset tietojärjestelmäkokonaisuudet.